

FOR**FRITIDSODLINGENS RIKSORGANISATION**c/o Koloniträdgårdsförbundet, Åsögatan 149, 116 32 Stockholm, tel. 08-556 930 80/86, fax 08-640 38 98, goran.svanfeldt@fritidsodling.org

2005-11-29

Jordbruksdepartementet
Stockholm**Slutbetänkandet Bilen, Biffen, Bostaden. Hållbara laster – smart konsumtion**
(SOU 2005:51)

Det finns 2,5 miljoner trädgårdar i Sverige omfattande ca 300 000 hektar. Trädgårdsarbete är den vanligaste fritidssysselsättningen utomhus bland vuxna näst efter promenader. I trädgårdarna produceras stora kvantiteter frukt, bär, grönsaker och potatis, i många fall är produktionen väsentligt större än den yrkesmässiga odlingen i Sverige. FOR med drygt 70 000 medlemmar i tretton rikstäckande medlemsorganisationer företräder fritidsodlingen.

Betänkandet behandlar många viktiga frågor uppfriskande otraditionellt och rakt på sak. Den är på en gång en debattbok med en pedagogisk beskrivning av flera svåra miljöfrågor och ett aktningvärt försök att i tydliga ordalag visa behovet av radikalare åtgärder för att nå önskvärda miljöförbättringar eller åtminstone bättre än hittills bromsa pågående miljöförstöring. Man vill därför gärna önska sig att betänkandet – helst i förkortad form - fick en långt vidare spridning än att bara tuggas av ett hundratal remissinstanser. - Detta sagt som en uppmaning till departementet att i förenklad form fortsätta att sprida betänkandets innehåll.

Trots de många angelägna förslagen nödgas vi från FORs sida konstatera att betänkandet inte helt lyckats frigöra sig från gängse tankespar. Allt för ensidigt utgår betänkandet ifrån de traditionella mönstren med näringsliv och handel som samhällets allt överskuggande aktörer som det gäller att påverka. Med Stefan Edmans kvalifikationer och överblick borde det ha varit möjligt att även på ett friare sätt se hur vår vardagskonsumtion och vår villighet till uppoffringar för miljön kan påverkas och användas som en positiv kraft.

Betänkandet utgår ifrån att nuvarande samhällsordning - samhällsstruktur och värderingar - i huvudsak består, men föreslår inom den ramen en rad kloka åtgärder för att möta oroväckande och påträngande miljöproblem. Vi saknar dock en diskussion av om det är rätt åtgärder som föreslås och hur möjliga de är att genomföra. Inte heller diskuteras vad som måste göras ifall några miljöproblem drastiskt förvärras eller samhällsekonomin kollapsar som följd av snabbt stigande energipriser eller globala sk pandemier - eller att vissa regioner ute i världen kollapsar pga vattenbrist. - Stefan Edmans styrka är att på ett positivt och optimistiskt sätt diskutera starkt oroväckande samhällsförändringar och föreslå till

synes kloka åtgärder. Men frågan är om detta räcker som underlag för de i dag eller på lite sikt nödvändiga åtgärderna för att bromsa den trots allt accelererande miljöförstöringen.

Under rubriken "Äta hållbart .." presenteras sex huvudstrategier. Dessa är emellertid fokuserade på traditionell produktion och handel samt på svensk jordbrukspolitik. Således saknas dels egenproduktionen i form av främst trädgårdsodling men även smådjur, jakt och fiske, dels hela frågan om uthållig livsmedelsproduktion baserad på sjöar och hav. Ytterligare en viktig fråga för uthållig produktion som saknas är kretsloppsfrågorna, främst för växternas näringsämnen men även för mullämnena viktiga för jordens bördighet. I avsnitten om biobränslen kan vi inte se att den ur uthållighetssynpunkt viktiga frågan om återföring av näringsämnen poängteras, ja inte ens tycks omnämnad.

Fritidsodlingens roll i ett uthålligt samhälle

Redan i dag svarar fritidsodlingen, kring småhus och fritidshus samt på koloniområden, för en inte oväsentlig marginalproduktion av frukt, bär, grönsaker och potatis, väsentlig inte minst ur folkhälsosynpunkt (jfr SLU-rapporten Fritidsodlingens omfattning och betydelse). Både det ökade allmänna miljömedvetandet och skärpta regler för användningen av olika kemiska preparat har bidragit till att fritidsodlingen numera i stor utsträckning sker ekologiskt. I detta ingår i växande grad även kompostering och därmed lokalt kretslopp av näringsämnen samt värnande av biologisk mångfald i olika former.

De fakta och synpunkter som redovisats i Fördjupning 4.1.2 Trädgård och kolonilott främjar hållbarheten (sid 197) har tyvärr inte utnyttjats i betänkandets förslagsdel. FOR vill därför peka på följande

- Fritidsodlingen är – rätt bedriven – både resurssnål, väl anpassad till uppställda mål för hållbar konsumtion samt viktig ur folkhälsosynpunkt. Det stora trädgårdsintresset - som enligt statistiken omfattar bortåt tre fjärdedelar av den vuxna befolkningen – erbjuder samtidigt en viktig möjlighet att nå många människor med miljöinformation och konsumentinformation som anknyter till uthållighetsfrågorna.

- Fritidsodlingen är en extremt resurssnål form av livsmedelsproduktion, såväl genom de korta transporter som det betydande lokala kretsloppet. Det finns goda möjligheter att öka både omfattningen och miljöanpassningen. Ett exempel är exempelvis att förbättra tillgången på klimatanpassat och resistent växtmaterial, som ökar skördeutbytet, minskar behovet av bekämpningsåtgärder och ger mera lockande produkter. De lokala (kommunala) kretsloppen av biologiskt material främjar i bästa fall lokal biogasproduktion. Mycket återstår dock att göra för att minska mängden trädgårdsavfall i avfallsförbränningen, förbättra tillvaratagandet av energi och sluta de lokala kretsloppen av växtnäringsämnen.

- Landets fritidsodlare köper varje år betydande mängder växter, jord, gödningsämnen, trädgårdsutrustning etc. Konsumentbevakningen på detta område är emellertid bristfällig sedan såväl Jordbruksverket som Sveriges lantbruksuniversitet upphört med sin tidigare kvalitetsövervakning och provodlingsverksamhet. Det är därför angeläget att den i betänkandet föreslagna uthållighetsinriktade förstärkningen av konsumentbevakningen även innefattar fritidsodlingen behov av konsumentbevakning med sikte på ökad miljöhänsyn, bättre resurshushållning och framgångsrik lokal produktion.

- I betänkandet föreslås att miljöstyrande skatter som inte är internationellt konkurrensneutrala skall återföras till jordbruksnäringen (s. 58). I den mån

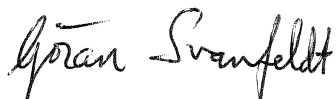
fritidsodlarna betalar skatter eller miljöavgifter vid inköp av handelsgödsel och godkända bekämpningsmedel bör dessa medel på liknande sätt användas för miljöfrämjande åtgärder för fritidsodlingen – jfr föregående punkt.

- Ökade kunskaper inom hela befolkningen om miljöfrågorna är av avgörande betydelse för att den nödvändiga miljömässiga omdaning inom snart sagt alla sektorer av samhället. Därför tillstyrks det i avsnitt 3.6.3 föreslagna "kunskapslyftet" om mat, hälsa, ekonomi och miljö. Vi är från FOR angelägna om att medverka beträffande frågor rörande småskalig lokal odling, lokala kretslopp, trädgårdarnas roll i livsmiljön mm. Inte bara att "konsumera gröna" utan att även leva gröna i "det gröna folkhemmet".

- Trädgårdsodling och jordbruk hör till våra äldsta kulturformer. Medan det praktiska jordbruket sysselsätter en allt mindre del av befolkningen har fritidsodlingen kommit att stå för det breda folkliga bevarandet av denna kultur. Någon form av kulturstöd har hitintills inte varit möjligt att få. Inte heller har den långsiktiga betydelsen ur beredskapssynpunkt uppmärksamats. Men fritidsodlingens roll i folkhälsosammanhang, miljösammanhang och numera även som en organiserad folkrörelse borde kunna föranleda en översyn av hur samhället vill främja denna kulturaktivitet.

Mot bakgrund av vad som redovisats i betänkandet och vad som anförts ovan tillstyrker vi förslaget 4.1.3 i betänkandet om tillsättandet av "en beredning med breda perspektiv på de tre hållbarhetsdimensionerna". I direktiven till denna bör även ingå fritidsodlingens roll i alla de nämnda dimensionerna.

För Fritidsodlingens Riksorganisation

Göran Svanfeldt, ordförande